



### ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคม เราอยู่กันอย่าง เป็นหมู่ เป็นพวก เป็นสังคมและประเทศ แต่การอยู่เป็นหมู่เป็นพวกเหล่านี้จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ บางอย่างร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นในสังคม บางสังคม อาจกำหนดกฎเกณฑ์ให้บุคคลในสังคมปฏิบัติตามมากกว่าสังคมอื่น และกฎเกณฑ์ เหล่านี้ก็อาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม และเมื่อบุคคลอยู่ในสังคมใดก็มักจะ ต้องเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมของตนตั้งขึ้นเสมอ ถ้าจะพิจารณาให้ดี ก็พบว่าในชีวิตของบุคคล พฤติกรรมบางอย่างของเขามักจะได้รับอิทธิพล จากสิ่งแวดล้อม และสังคมที่เขากำเนิดอยู่อย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมบางอย่างก็ อาจจะไปโดยรู้ตัว เช่น การยื่นเคารพธงชาติ แต่พฤติกรรมบางอย่างก็ อาจจะไปโดยไม่รู้ตัวได้เช่นกัน เช่น การพูดภาษาไทย เพราะเหตุที่เกิดมา ในสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนพูดภาษาไทย ทำให้เรามีภาษาไทยเป็นภาษาพูดไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม การตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมนั้น อาจจะต่างกัน ออกไปในแต่ละบุคคล บุคคลบางคนอาจยอมให้สิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทใน ชีวิตของเขา มากกว่าคนอื่น เป็นเหตุให้การตอบสนองของเขาต่างออกไปแล้วแต่ สถานการณ์และบุคคลิกภาพของเขา จะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มจะมีพฤติกรรมต่างออกไปจากเมื่ออยู่ตามลำพังคนเดียว พฤติกรรมที่แตกต่างกันนี้สืบเนื่อง จากกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่คาดหวังให้สมาชิกของกลุ่มมีพฤติกรรมตามที่กลุ่มกำหนด กฎ-เกณฑ์ต่าง ๆ อาจจะเป็นได้ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ แต่เป็นที่ยอมรับ ในสังคม การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จึงเป็นความคาดหวังของกลุ่มนั้นคือ การคล้อย-ตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งอิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกในกลุ่ม เรียกว่า แรงกดดันของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ทั้งในด้าน พฤติกรรม การกระทำ และทัศนคติ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มต้องการให้ทุกคนแสดงออก



และมีความเชื่อถือคล้ายคลึงกันภายในกลุ่ม การคล้อยตามนี้เป็นการแสดงความ  
เป็นพวกเดียวกันของกลุ่ม เพราะบุคคลต้องการให้กลุ่มยอมรับ ตัวอย่างเช่น กลุ่ม  
วัยรุ่นมักมีการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนสูง

แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าแนวความคิดของบุคคลนั้นแตกต่างไปจาก  
สมาชิกอื่นๆก็ก่อให้เกิดความไม่แน่ใจในความคิดเห็นของตน เกิดความไม่พึงพอใจ  
ตามมา และในที่สุดอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ความขัดแย้งใด ๆ ที่เกิดขึ้น  
ในสังคม เป็นหน้าที่ของสมาชิกภายในสังคมนั้นจะต้องพยายามขจัดข้อขัดแย้ง  
เหล่านี้ให้ได้ โดยมีวิถีทางแก้ไขอยู่ 2 ประการคือ สมาชิกส่วนใหญ่ของสังคม  
ยินยอมที่จะคล้อยตามแนวความคิดเห็นของบุคคลที่มีแนวคิดต่างไปจากกลุ่ม หรือ  
อีกวิธีหนึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มพยายามชักจูง เกี้ยยกล่อมให้บุคคลที่มีความคิดเห็น  
ต่างออกไปหันมาเห็นคล้อยตามแนวความคิดของกลุ่ม (Cohen, 1964: 113-115)  
ในสภาพการณ์ที่เกิดความขัดแย้งนี้ ถ้าหากบุคคลยังคงแนวความคิดที่แตกต่างจาก  
บุคคลอื่น ๆ ในสังคมเอาไว้ ย่อมแสดงว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่มีความคิดเห็นอิสระไม่  
ขึ้นกับอิทธิพลใด ๆ เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นตัวของตัวเอง แต่  
ถ้าหากว่าบุคคลผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากกลุ่มพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแนว-  
ความคิดของตนเพื่อลดความตึงเครียด และข้อขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่มให้  
หมดไปย่อมถือได้ว่าเป็นวิถีทางแห่งการคล้อยตาม (Krech, Crutchfield  
and Ballachy 1962 : 506)

มอดิน (Mouton 1961 : 339-340) ได้กล่าวว่าการคล้อยตามเป็น  
ปัญหาอย่างหนึ่งในทางจิตวิทยาสังคม ซึ่งบุคคลพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่  
แท้จริงของตน เพื่อรักษาผลประโยชน์ หรือผลสำเร็จในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคน  
โดยทั่วไปในสังคม และการคล้อยตามนี้แต่ละบุคคลจะมีลักษณะ และระดับแตกต่าง  
กันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และองค์ประกอบอื่น ๆ อิทธิพลเหล่านี้จะมา  
ถึงบุคคลโดยการส่งผ่านกลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งอาจอยู่ในรูปครอบครัว กลุ่มเพื่อน ฯลฯ  
นอกจากนี้ มาสโลว์ (Maslow 1958 : 51-56) ให้ความเห็นว่าบุคคลที่คล้อย-  
ตามผู้อื่นอยู่เสมอเป็นผู้ไม่รู้จักตัวเอง หรือไม่เข้าใจความรู้สึกอันแท้จริงของตน



บุคคลเหล่านี้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ หรือประสบปัญหาใด ๆ ก็มักจะว่าวุ่น  
ท้อแท้ เพราะตัดสินใจไม่ได้ว่าจะทำอะไร คนประเภทนี้มักจะดำเนินวิถี  
ทางของตนตามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บังคับบัญชา หรือตามแบบแผนของขนบธรรมเนียม  
ประเพณี แมคคิททริก (Mc Kittrich 1967 : 39-40) ให้ความเห็นว่าบุคคล  
ที่มีพฤติกรรมคล้อยตามความคิดเห็นของบุคคลอื่น ย่อมขาดโอกาสที่จะใช้ความคิด  
สร้างสรรค์และแสดงความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่

เมื่อพิจารณาบุคลิกภาพของบุคคลในสังคมไทยพบว่า คนไทยหรือเด็กไทย  
โดยทั่วไปมักจะ ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนต่อสาธารณชน ทั้งนี้  
เนื่องจากสังคมไทยมีลักษณะ เคารพครัดต่อประเพณี เคารพผู้อาวุโส รักพวกพ้อง  
ไม่กล้าจะทำในสิ่งที่แตกต่างจากพวกพ้อง เพื่อรักษาไมตรี หรือความสัมพันธ์ต่อ  
บุคคลอื่นไว้ กล่าวคือมีลักษณะของบุคคลที่คล้อยตามผู้อื่น การที่บุคคลคล้อยตามการ  
กระทำของกลุ่มดังกล่าวอาจเกิดผลดีและผลเสีย ถ้าบุคคลคล้อยตามการกระทำ  
พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสมอาจทำให้เกิดปัญหาสังคม ตัวอย่างเช่น  
พบว่าวัยรุ่นรวมกลุ่มกันหนีโรงเรียนและไปมั่วสุมกันติดยาเสพติด ทั้งนี้กลุ่มวัยรุ่นนั้น  
ต้องการกระทำตนให้เป็นพวกเดียวกันหรือให้กลุ่มยอมรับตน เป็นต้น

พฤติกรรมการคล้อยตาม ถือว่าเป็นผลของกระบวนการทางพัฒนาการ  
(Berg & Bass, 1961 : 339-340) อย่างน้อยที่สุดบุคคลต้องเรียนรู้ถึงเกณฑ์  
ปกติของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก ซึ่งการเรียนรู้นี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสังคม  
ประกิต เมื่อบุคคลเจริญเติบโตขึ้นก็ยิ่งได้รู้เกณฑ์ปกติของกลุ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็น  
ที่คาดกันว่า การคล้อยตามจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ อย่างไรก็ตามเพียเจต์  
(Piaget 1954 : 95-100) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความพอใจของเด็ก  
และได้เสนอว่า ถึงแม้กระบวนการสังคมจะพัฒนาไปอย่าง เป็นแบบแผนตามลำดับขั้น  
แต่ผลของพฤติกรรมคล้อยตามกันก็ยังไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาในเชิง เส้นตรง  
เพียเจต์ได้วิเคราะห์แนวการเรียนรู้ "กฎกติกาในการเล่นเกมส์" (Rules of  
the game) ของเด็ก พบว่าเด็กเล็ก ๆ จะไม่ได้รับการสนใจด้วยกฎเกณฑ์ แต่  
ใช้กฎเกณฑ์เพิ่มขึ้นทีละน้อย จนกระทั่งเด็กอายุ 11-12 ปี เมื่อถึงอายุนี้นี้เด็กจะ



เข้าใจความหมายของกฎเกณฑ์ดี และอาจจะ เปลี่ยนหรือปรับกฎเกณฑ์เมื่อเห็นว่ามีประโยชน์ จากแนวความคิดนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กไทย เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุ และองค์ประกอบต่างๆ ของพฤติกรรม การคล้อยตามของเด็กไทยในแต่ละช่วงอายุ ว่าจะมีพฤติกรรมการคล้อยตามแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และ เพื่อทำความเข้าใจขั้นพัฒนาการเกี่ยวกับเรื่อง การคล้อยตามของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริมให้เยาวชนไทยมีพฤติกรรม การคล้อยตามในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมต่อไป

#### แนวคิดเกี่ยวกับการคล้อยตาม

เฟสติงเจอร์ (Festinger 1957 : 115-117) กล่าวไว้ว่า บุคคลทั่วไปมีความต้องการที่จะประเมินความคิดเห็นและความสามารถของตัวเอง กับบุคคลอื่น หรือต้องการรู้ว่าแตกต่างกับเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มหรือไม่ และในที่สุดก็จะ เปรียบเทียบตัวเองกับบางคนที่คล้ายๆ กับตนเองทั้งทางด้านความคิดเห็นและความสามารถ ว่าคนอื่น ๆ เขาจะมองตนในทางไม่ดีหรือเปล่า ความคิดพื้นฐานตามทฤษฎีนี้ เฟสติงเจอร์ให้ความสนใจในสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของการคล้อยตามไว้ดังนี้

1. ประการแรก การประเมินตัวเองนั้นจะก่อให้เกิดความมั่นใจขึ้นเมื่อพบว่าตัวเองคล้ายกับคนอื่น ๆ
2. ประการที่สอง การเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ในบางครั้งนั้นมีแนวโน้มทำให้ประเมินความแตกต่างนั้นน้อยลง
3. ประการที่สาม บุคคลจะมีความตั้งใจในสถานการณ์ที่คนอื่น ๆ มีความแตกต่างไปจากตัวเอง น้อยกว่าในสถานการณ์ที่มีคนอื่น ๆ คล้ายคลึงกับตัวเอง
4. ประการที่สี่ บุคคลเมื่อมีความคิดเห็นขัดแย้งภายในกลุ่มย่อมแสดงพฤติกรรมไปในทางที่จะลดความขัดแย้งนั้น



### ความหมายของการคล้อยตาม

การคล้อยตาม (Conformity) เป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งทางจิตวิทยา ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความ และความหมายไว้มากมายแตกต่างกัน ดังนี้

แอสช์ (Asch 1957 : 450) ได้อธิบายว่าการคล้อยตามคือลักษณะที่บุคคลขาดความเป็นอิสระของตนเองในการแสดงพฤติกรรม หากแต่แสดงพฤติกรรมเหมือนหรือคล้อยตามผู้อื่น ทั้งนี้เนื่องจากตนเองต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น

ส่วน ครัทซ์ฟิลด์ (Crutchfield 1955 : 191-198) ให้ความหมายของการคล้อยตามที่แตกต่างกันดังนี้คือ

1. การคล้อยตามเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกัน (Congruence Conformity) ใช้มากในสังคมศาสตร์ เช่นพฤติกรรมที่มีแบบแผนเหมือนกัน เป็นพฤติกรรมที่มีอยู่ในสังคม และทุกคนมีพฤติกรรมคล้อยตามกันเหล่านี้ เช่น ความนิยมในเรื่องการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การมีปฏิสัมพันธ์ทักทายกัน ฯลฯ

2. การคล้อยตามที่ไม่คงที่ (Movement Conformity) คือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเมื่อมีอิทธิพลของกลุ่มมากดดัน เป็นความหมายที่นักจิตวิทยาใช้ในการศึกษา เช่นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทศนคติ ค่านิยม เมื่ออิทธิพลของกลุ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความหมายของการคล้อยตามที่ไม่คงที่ อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การปฏิบัติตามที่สอดคล้องกับจิตใจ (Private Acceptance) คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งกายและใจ เป็นการแสดงออกทั้งทางพฤติกรรม ทศนคติอย่างจริงจัง พฤติกรรมการกระทำ และความรู้สึกนึกคิดเปลี่ยนไปด้วย

2.2 การปฏิบัติตามที่ไม่สอดคล้องกับจิตใจ (Public Compliance) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาโดยไม่ตรงกับใจ คือ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ความคิดในจิตใจไม่เปลี่ยนแปลง อาจเป็นเพราะไม่เลื่อมใส มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน แต่มีความจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมการคล้อยตามออกมาเท่านั้น

3. การคล้อยตามเป็นลักษณะบุคลิกภาพลักษณะหนึ่งของบุคคล (Con-

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



formity Trait) นอกจากความกดดันของกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม ลักษณะสถานการณ์ และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปคล้อยตามผู้อื่นในกลุ่มแล้ว ยังพบว่า มีบุคลิกภาพของบุคคลบางพวก ซึ่งจะมีลักษณะคล้อยตามกลุ่มอยู่เสมอไม่ว่าเรื่องอะไร

เช่นเดียวกัน ไคสเลอร์ และ ไคสเลอร์ (Kiesler and Kiesler 1969 : 2-3) กล่าวว่า การคล้อยตามเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความเชื่อไปตามกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นไปในทางที่บุคคลนั้นจะไม่กระทำเมื่อไม่มีความกดดันของกลุ่ม การคล้อยตามมีผลให้บุคคลมีความขัดแย้งในใจระหว่างพฤติกรรมที่บุคคลต้องการกระทำ และพฤติกรรมที่กลุ่มกดดันให้บุคคลกระทำ การขัดแย้งในใจนี้จะหมดไปเมื่อบุคคลกระทำพฤติกรรมตามกลุ่ม

แบส (Bass, 1961 : 38) กล่าวว่า การคล้อยตาม คือพฤติกรรมชนิดหนึ่งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้อื่น เนื่องจากผู้ทำตามต้องการผลสำเร็จในการรักษาความสัมพันธ์ของตนเองกับกลุ่ม

จากนิยามของการคล้อยตามต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้ว พอสรุปได้ว่าการคล้อยตามเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเหมือนหรือคล้ายกับคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

#### ประเภทของการคล้อยตาม

1. การคล้อยตามแบบยอมตาม (Compliance) เป็นการกระทำตามกลุ่มโดยไม่เชื่อตามกลุ่ม บุคคลที่คล้อยตามแบบยอมตามจะแสดงความคิดเห็นหรือกระทำตรงข้ามกับกลุ่มทันทีที่ไม่ได้เผชิญหน้ากับกลุ่ม หรือไม่มีการกดดันของกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่บุคคลไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม แต่แสดงถึงการคล้อยตามกลุ่มแบบยอมตามนั้น เนื่องจากบุคคลต้องการให้สมาชิกในกลุ่มยอมรับเพื่อคงความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม และเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย (Kiesler and Kiesler 1969 : 41-45)

2. การคล้อยตามแบบยอมรับ (Acceptance) เป็นการกระทำตาม



กลุ่ม และมีความเชื่อตามกลุ่มด้วย บุคคลที่คล้อยตามแบบยอมรับจะไม่เพียงกระทำตามการคาดหวังของสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น แต่จะ เปลี่ยนความคิดเห็น และ เหตุผล โดยส่วนตัวตามกลุ่มด้วย

ทั้งการคล้อยตามแบบยอมตาม และการคล้อยตามแบบยอมรับมีความเกี่ยวข้องกัน คือ บุคคลอาจเปลี่ยนทัศนคติ และความเชื่อของตนให้เหมือนกลุ่ม ภายหลังจากกระทำพฤติกรรม ดังนั้น การคล้อยตามแบบยอมตามอาจทำให้เกิดการคล้อยตามแบบยอมรับ และถ้าบุคคลนั้นมีความรับผิดชอบในการกระทำของตน มักจะเห็นพ้องกับพฤติกรรมที่ตนกระทำนั้น (Myer 1983 : 223)

นอกจากนี้ ดัชส์ และ เกอร์ราต (Deutch & Gerard 1955 : 629-639) ได้ให้เหตุผลสำคัญที่บุคคลคล้อยตามกลุ่มไว้ดังนี้

1. อิทธิพลของการได้รับเกณฑ์ปกติของกลุ่ม (Normative Influence) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมคล้อยตามบุคคลอื่น เพราะเขาหวังที่จะดำเนินพฤติกรรมสอดคล้องกับบุคคลอื่นในกลุ่มและต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการฝ่าฝืนความคาดหวังที่บุคคลอื่นมีต่อเขา อิทธิพลของการได้รับเกณฑ์ปกติของกลุ่มมีผลกดดันให้บุคคลคล้อยตามแบบยอมตาม เป็นการหลีกเลี่ยงจากการลงโทษของสมาชิกในกลุ่ม บุคคลจะยอมตามเฉพาะเมื่ออยู่ในกลุ่มเท่านั้น โดยแสดงว่าเห็นด้วยกับกลุ่ม แต่ภายในใจยังมีความเชื่อหรือความคิดเห็นขัดแย้งกับกลุ่ม

2. อิทธิพลของการได้รับข้อมูล (Informative Influence) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลใช้ข้อมูลของกลุ่มในการพิจารณาความจริง บุคคลเรียนรู้แนวทางที่ถูกต้องในการกระทำเนื่องจากการได้รับข้อมูลจากกลุ่ม และเชื่อว่าบุคคลอื่นสามารถให้ข้อมูลที่ตนไม่รู้หรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับตน อิทธิพลของการได้รับข้อมูลจากกลุ่มมีผลกดดันให้บุคคลคล้อยตามแบบยอมรับ บุคคลคล้อยตามกลุ่มเนื่องจากความไว้วางใจว่ากลุ่มจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับตนจะมีผลให้บุคคลแสดงถึงการคล้อยตามกลุ่ม โดยมีความเชื่อตามความคิดเห็นของกลุ่มด้วย



### อายุกับพฤติกรรมการคล้อยตาม

อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการคล้อยตามกลุ่ม ทั้งนี้ผู้ที่มีอายุน้อยจะคล้อยตามบุคคลในวัยเดียวกันได้ง่ายกว่าผู้ที่มีอายุมากจะคล้อยตามบุคคลในวัยเดียวกัน และผู้ที่มีอายุน้อยจะถูกชักจูงจากผู้ที่มีอายุได้ง่ายกว่า (Bass 1961 อ้างในจินตนา 2523: 8) และถ้าพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมคล้อยตาม ตามขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของพือาเจ (Piaget 1954 : 95-100) โดยเขาได้วิเคราะห์แนวการเรียนรู้ "กฎในการเล่นเกมส์" (Rules of the game) ของเด็กพบว่าเด็กเล็ก ๆ จะไม่ได้รับการสนใจด้วยกฎเกณฑ์ แต่จะใช้กฎเกณฑ์เพิ่มขึ้นทีละน้อย เด็กจะผ่านขั้นก่อนมีสังคม คือยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) เป็นขั้นที่ไม่คล้อยตามกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างอายุ 5-8 ปี ต่อมาเด็กจะเริ่มมองสิ่งรอบ ๆ ข้าง และใช้กฎเกณฑ์ของสังคมเพิ่มขึ้นทีละน้อย เมื่อถึงช่วงอายุก่อนวัยรุ่น (11-13 ปี) จะมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมมากขึ้น เริ่มเรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคมได้ดี เข้าใจความหมายของกฎเกณฑ์อาจจะเปลี่ยนหรือปรับกฎเกณฑ์เมื่อเห็นว่ามิประโยชน์ และต้องการการยอมรับจากสังคม ต้องการให้ผู้อื่นพอใจ จึงไม่เป็นตัวของตัวเอง มีพฤติกรรมการคล้อยตามเพิ่มขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว สามารถนำมาอธิบายการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมการคล้อยตามตามระดับอายุ ในช่วงก่อนวัยรุ่นได้ ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับระดับอายุกับพฤติกรรมการคล้อยตามกลุ่มของบุคคล พบผลการวิจัยเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) การคล้อยตามลดลงตามระดับอายุ และเพิ่มขึ้นเมื่ออายุ 13 ปี (Allen & Newstan 1972 : 18-30, Strassbreg and Wiggen 1973 : 61-66)
- 2) การคล้อยตามเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ และลดลงเมื่ออายุ 13 ปี (Costanzo and Shaw 1966 : 366-374, Iscoe, William and Havey 1964 : 451-460, Hoffman 1972 : 6876-B)

จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอายุกับพฤติ-



กรรมการคล้อยตาม พบข้อสรุปที่ขัดแย้งกันของพฤติกรรมกรรมการคล้อยตาม เช่น คอสแตนโซและชอว์ (Costanzo and Shaw 1966 : 366-374) รายงานความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้งระหว่างอายุกับการคล้อยตาม พบว่าการคล้อยตามเพิ่มขึ้นจากอายุ 7-9 ปี ถึง 11-13 ปี และเริ่มลดลงในอายุ 15-17 ปี และ 19-21 ปี ตามลำดับ โดยคอสแตนโซและชอว์ได้แปลผลการวิจัยของเขาตามการวิเคราะห์ของฟืออาเจ และเขาพบว่าสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างคล้อยตามกลุ่มเพราะเขาเห็นว่ากลุ่มมีความเห็นตรงกัน ทำให้เขามีความเชื่อมั่นในคำตอบมากขึ้น ประเด็นนี้ เมื่อพิจารณาการที่บุคคลคล้อยตามกลุ่ม เป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ โดยการลอกเลียนแบบจากสภาพแวดล้อม หรือกลุ่มนั้นเอง (Allen and Newstan 1972 : 18-30)

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาความสัมพันธ์ของเกณฑ์ปกติของระดับอายุกับการคล้อยตามโดยอิสโก วิลเลียม และฮาร์วีย์ (Iscoe, William and harvey 1963 : 963-978; 1964 : 451-460) พบผลการวิจัยที่แตกต่างกัน คือการศึกษาในปี 1963 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมคล้อยตามลดลงตามระดับอายุ และเพิ่มขึ้นเมื่ออายุ 12 ปี และกลับลดลงเมื่ออายุ 15 ปี ส่วนการศึกษาในปี 1964 กลับพบว่าพฤติกรรมคล้อยตามเพิ่มขึ้นตามระดับอายุสูงสุดที่อายุ 12 ปี โดยเขาได้อธิบายเหตุผลของการวิจัยที่ขัดแย้งกันว่า ถ้าควบคุมระดับของความสามารถของผู้รับการทดลองแล้ว การคล้อยตามจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุในช่วงก่อนวัยรุ่น แต่โฮฟวิ่ง แฮม และกาลวิน (Hoving Hamm and Galvin 1969, 631-636) ได้แย้งว่าความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกับตัวแปรระดับอายุนั้นขึ้นอยู่กับภาระงาน ถ้าให้งานที่คลุมเครือ หรืองานที่ยาก เราจะพบว่าการคล้อยตามสูงขึ้นตามระดับอายุ แต่ถ้าให้งานที่มีสิ่งเร้าที่ไม่คลุมเครือหรืองานที่ง่าย เราจะพบว่าการคล้อยตามลดลงตามระดับอายุ ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อค้นพบของคอสแตนโซ และชอว์ (Costanzo and Shaw 1966 : 366-374) ที่พบว่า การคล้อยตามเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ ถึงแม้จะใช้งานที่มีสิ่งเร้าที่ไม่คลุมเครือก็ตาม เขาได้สรุปว่า การคล้อยตามนั้นจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุจนถึงอายุ 13 ปี และ



ลดลงหลังจากนั้น ซึ่งการสรุปเช่นนั้น จะพบได้เมื่อความกดดันของกลุ่มเกิดขึ้น จากกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกัน

โดยสรุปแล้ว ระดับอายุของสมาชิกในกลุ่มมีผลต่อการคล้อยตามกลุ่ม ของบุคคล โดยที่ระดับอายุมีความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้งกับพฤติกรรมการคล้อยตาม ยิ่งอายุเพิ่มขึ้นได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคมมากขึ้น การคล้อยตามกลุ่มก็จะเพิ่มขึ้น ตามระดับอายุในช่วงก่อนวัยรุ่น และจากนั้นจะเริ่มลดลงเมื่อเข้าสู่ระยะวัยรุ่น ทั้งนี้เนื่องจากเด็กวัยรุ่นจะมีความคิดเป็นของตน และต้องการความถูกต้องมากขึ้น ด้วยสาเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาขั้นพัฒนาการเกี่ยวกับการคล้อยตาม ของเด็กไทยว่าจะมีลักษณะและแบบแผนเช่นเดียวกับข้อค้นพบของเด็กในวัฒนธรรม ตะวันตกหรือไม่

#### เพศกับพฤติกรรมคล้อยตาม

จากทฤษฎีพฤติกรรมระหว่างบุคคล (A General Theory of Interpersonal Behavior) ได้กล่าวถึงเพศหญิงมีแนวโน้มในการที่จะมีพฤติกรรมการคล้อยตามมากกว่าเพศชาย เนื่องจากเพศหญิงมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง (Bass 1961 อ้างใน จินตนา 2523 : 8) อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเพศของบุคคลในการคล้อยตามกลุ่ม ได้ผลที่แตกต่างกัน 3 ลักษณะ คือ

1) เพศชายคล้อยตามสูงกว่าเพศหญิง (Crutchfield 1955 ; Kanareff and Lansetta 1961 cited by Eagly 1978 : 86-116)

2) เพศหญิงคล้อยตามสูงกว่าเพศชาย (Endler 1966 : 175-180; Iscoe , William and Harvey 1963 : 963-978; Strassberg and Wiggen 1973 : 61-66)

3) เพศหญิงและเพศชายคล้อยตามไม่แตกต่างกัน (Costanzo and Shaw 1966 : 967-975; Endler 1976 : 147-154;



Hoffman 1971 : 6876-B; Wiesenthal, Endler , Coward & Edwards 1976 cited by Eagly 1978 : 86-116)

การพิจารณาความแตกต่างทางเพศในพฤติกรรมการคล้อยตามมักจะสะท้อนถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่แต่ละเพศพึงกระทำ ลักษณะบทบาทและสถานภาพทางสังคม ตัวอย่างเช่นในสังคมที่มีความเชื่อถือที่เหมือนกันว่าผู้ชายต้องมีความสามารถมากกว่าผู้หญิงในเรื่องของการมีความเข้าใจในบางด้าน (Tudden, Mcbirde & Zehn 1958 : 243-251) ถ้าผู้ชายเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความสามารถสูงกว่าผู้หญิง แน่แน่นอนที่เขาจะมีการคล้อยตามน้อยกว่าผู้หญิง การคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีต่อเพศชายและเพศหญิงที่ต่างกันนี้ มีผลให้บทบาทของเพศหญิง มีความอ่อนโยน กระทำสิ่งที่บุคคลอื่นบอกให้กระทำและ เชื่อถือสิ่งที่บุคคลอื่นบอกให้เชื่อ มีลักษณะของการคล้อยตาม ในขณะที่เพศชายเป็นคนก้าวร้าว มีความเป็นอิสระ มีอำนาจ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีความสามารถในการเป็นผู้นำสูงกว่าเพศหญิง (Broverman et al cited by Eagly 1978 : 86-116) ดังนั้นในสถานการณ์ที่มีแรงกดดันกลุ่มให้บุคคลคล้อยตาม จึงมีแนวโน้มจะพบว่าเพศหญิงคล้อยตามความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม ในทางตรงกันข้าม เพศชายจะปกป้องความคิดเห็นของตนเอง (Crutchfield 1955 cited by Forsyth 1983 : 250)

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเพศชายและเพศหญิง พบว่าเพศชายมีแนวโน้มจะเน้นเรื่องงาน และใส่ใจกับการทำงานให้เสร็จ ส่วนหญิงมีแนวโน้มเรื่องการปฏิสัมพันธ์ และใส่ใจกับการกระทำให้เกิดสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น เบิร์กและแบส (Berg and Bass 1961 :240) พบว่าเพศหญิงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสูงกว่าเพศชายและรับผิดชอบที่จะคงความสัมพันธ์นั้นไว้ รวมทั้งตั้งใจที่จะแสดงว่า เห็นด้วยกับบุคคลอื่นเมื่อเห็นว่าการเห็นด้วยนั้นทำให้กลุ่มคงอยู่ได้ พิจารณาในอีกด้านหนึ่ง ซิสตันท์ และแมคเดวิด (Sistrunk and McDavid 1971:200-207) ได้แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างทางเพศเกี่ยวกับการคล้อยตามขึ้นอยู่กับงาน พบว่าในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเพศชายนั้นเพศหญิงจะคล้อยตาม



สูงกว่าเพศชาย ส่วนในการทำงานที่เกี่ยวกับเพศหญิงพบว่าเพศชายจะคล้อยตามสูงกว่าเพศหญิง อธิบายได้ว่าในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศชายนั้น เพศชายจะรู้สึกคุ้นเคยมากกว่า และมั่นใจด้วยว่าตนจะรู้เรื่องนั้นดีกว่าเพศหญิง เพศชายจึงมั่นใจในคำตอบของตนเกี่ยวกับเรื่องนั้น มีผลให้การคล้อยตามบุคคลอื่นในกลุ่มน้อย อธิบายได้คล้ายกันในการทำงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง บารอนและไบร์น (Baron and Byrne 1987 : 233) แสดงความเห็นด้วยว่าการคล้อยตาม การกดดันทางสังคมที่แตกต่างกันนั้นเกี่ยวข้องกับความมั่นใจในตนเอง และความคุ้นเคยในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นข้อความหรืองานที่ใช้ในการวิจัยถ้าเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศใดเพศหนึ่ง โดยเฉพาะ จะมีผลให้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นคล้อยตามต่ำ นอกจากนี้ยังมีงานทดลองเกี่ยวกับบทบาททางเพศ (Sex Role) ในเรื่องของการคล้อยตาม โดยให้มีการทดสอบบทบาทความเป็นชาย (Masculine) และบทบาทความเป็นหญิง (Feminine) ก่อน ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า ผู้ที่แสดงบทบาทความเป็นหญิงมีพฤติกรรมการคล้อยตามแตกต่างกับผู้ที่แสดงบทบาทความเป็นชาย โดยพบว่าผู้ที่มีลักษณะความเป็นหญิง (Feminine) ทั้งเพศหญิงเพศชายมีลักษณะการคล้อยตามมากกว่าผู้ที่มีลักษณะความเป็นชาย (Masculine) และแอนโดจีนัส (Androgynous) (Bem 1975 : 634-643)

สรุปได้ว่าอิทธิพลที่ทำให้เพศชายและเพศหญิงมีการคล้อยตามที่แตกต่างกันนั้นเนื่องจากความสามารถของหญิงทำให้มีความโอนเอียงไปทางถูกมีอิทธิพล และบทบาททางเพศกำหนดความแตกต่างในการยอมตาม ซึ่งเพศหญิงจะมีลักษณะอ่อนน้อมยอมตาม และประการสุดท้ายเพศหญิงส่วนใหญ่ต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่ม เป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนในหลาย ๆ สถานการณ์ ผู้หญิงจะมีการคล้อยตามมากกว่าชาย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าความแตกต่างนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของวัฒนธรรม ลักษณะบทบาท สถานภาพทางสังคม ที่มีผลต่อเพศชายและเพศหญิง การที่จะไม่คำนึงถึงความแตกต่างของเพศนั้นคงเป็นไปไม่ได้ เพราะอย่างน้อยความแตกต่างทางเพศก็เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการกำหนดกระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรทางด้านเพศมาศึกษา เพื่อศึกษาผลของความแตกต่างทาง



เพศ ที่มีต่อพฤติกรรมการคล้อยตาม

นอกจากตัวแปรทางด้านระดับอายุและเพศที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาตั้งได้กล่าวไปแล้ว ยังมีตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตาม ผู้วิจัยจึงขอสรุปตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตาม ดังนี้

### 1. ลักษณะของกลุ่ม

#### 1.1 ขนาดของกลุ่ม

บุคคลจะคล้อยตามผู้อื่นสูงขึ้นเมื่อขนาดสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้นจนถึงระดับหนึ่ง เกอร์ราด และคณะ (Gerard and Others 1968 : 79-82) พบว่าการคล้อยตามมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเป็นแบบเส้นตรงกับการเพิ่มขนาดของกลุ่ม แต่จากการศึกษาของแอสช์ (Asch 1955 : 13-22) พบว่าการเพิ่มขนาดของกลุ่ม มิได้ทำให้แรงกดดันที่จะคล้อยตามนั้นเพิ่มเป็นอัตราส่วนที่เท่ากัน แอสช์พบว่าขนาดของสมาชิก 4 คนมีอิทธิพลทำให้เกิดการคล้อยตามสูงสุด และถ้าเพิ่มขนาดของกลุ่มให้มากขึ้นกว่านี้ จะไม่มีผลมากนักต่อการคล้อยตาม เช่นเดียวกับที่ สแตงค์ (Stang 1976 : 175-181) พบว่า บุคคลจะแสดงถึงการคล้อยตามสูงสุดเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกัน 3-4 คน

#### 1.2 ความเป็นเอกฉันท์ของกลุ่ม

กลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ภายในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกัน ทำให้เกิดการคล้อยตามในอัตราที่สูงกว่า กลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ต่ำ สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน บุคคลจะแสดงการคล้อยตามลดลงเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นขัดแย้งหรือแตกต่างกันเพิ่มขึ้น จากการศึกษาของ เอลเลน และลีวิน (Allen and Levine 1968 : 582-591) พบว่ากลุ่มที่ไม่มีความเป็นเอกฉันท์จะมีการคล้อยตามเพียงร้อยละ 5.5 ในขณะที่กลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์มีการคล้อยตามสูงถึงร้อยละ 32 การที่มีผู้แสดงความคิดเห็นขัดแย้ง หรือแตกต่างกันเพิ่มขึ้นนั้นมีผลให้บุคคลแน่ใจในความคิดเห็นของตนน้อยลง ทั้งนี้การที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นตรงกันทำให้บุคคลแน่ใจได้ว่าคำตอบนั้นถูกต้อง จึงถือเอาคำตอบส่วนใหญ่ของสมาชิกที่เห็นตรงกันเป็นแหล่งของข้อมูล และคล้อยตาม



สมาชิกส่วนใหญ่ นั้น แต่ถ้าสมาชิกส่วนใหญ่ นั้นตอบผิดบ่อยครั้ง ทำให้บุคคลเกิดไม่  
 แน่ใจในแหล่งข้อมูล ทำให้การคล้อยตามลดลง กล่าวคือบุคคลจะคล้อยตามกลุ่มที่  
 สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันสูงกว่ากลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มมีความคิด-  
 เห็นขัดแย้งกัน (Hancoch & Sorrentino 1980 : 261-269)

### 1.3 ความเหนียวแน่นภายในกลุ่ม

ความเหนียวแน่นในกลุ่ม หมายถึง ระดับที่สมาชิกในกลุ่ม  
 ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในกลุ่ม ประสิทธิภาพของความเหนียวแน่นภายในกลุ่มใน  
 การกดดันให้บุคคลคล้อยตามนั้น ขึ้นอยู่กับการได้รับการยอมรับของบุคคลในกลุ่ม  
 บุคคลจะคล้อยตามเมื่ออยู่ในกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มสูง และต่ำไม่แตกต่าง  
 กัน (Jackson and Saltzstein 1958 : 17-28) แต่บุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่ม  
 ที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มสูง และรู้ว่าตนได้รับการยอมรับจากกลุ่ม จะระมัด  
 ระวัง เรื่องการยอมรับและการชอบพอของสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่มที่มีต่อตนมาก การ  
 คล้อยตามจะทำให้แน่ใจได้ว่ากลุ่มจะยอมรับตน และเท่ากับว่าตนคงความเป็นกลุ่ม  
 ไว้ บุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มสูงจะคล้อย-  
 ตาม โดยเปลี่ยนความคิดเห็นไปในทางเดียวกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มมากกว่า  
 บุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นในกลุ่มต่ำ (Festinger,  
 Pepiton and Newcomb 1952 : 382-389) ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของบุคคล  
 และสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม คือ

1.3.1 ความคิดคล้ายคลึงกันในการคิด บุคคลรับรู้ว่าเป็น  
 กลุ่มที่มีความเหนียวแน่นสูงนั้น สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มจะมีความคิดเห็นคล้ายคลึง  
 กับตน ฉะนั้น เมื่อเข้ากลุ่มแล้ว รู้ว่าบุคคลอื่นเชื่อในสิ่งที่ตนเชื่อ ตนจึงน่าจะ  
 คล้ายคลึงกับบุคคลอื่นนั้นจริง ในการตอบที่บุคคลไม่แน่ใจจึงอาจเชื่อถือสมาชิกคน  
 อื่น ๆ ในกลุ่มนั้น

1.3.2 การเลือกใส่ใจ บุคคลใส่ใจกับคำบอกเล่าของ  
 บุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับตน ดังนั้นเมื่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตนบอกว่าไม่เห็น  
 ด้วย บุคคลจึงมีแนวโน้มที่จะตอบไม่เห็นด้วยสูงกว่าเมื่อบุคคลที่บอกว่าไม่เห็นด้วย



นั้นไม่มีความสัมพันธ์กับตน

1.3.3 ความไว้วางใจ บุคคลเรียนรู้ว่าการที่ตนใส่ใจกับคำบอกเล่าของบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับตนในอดีต แล้วมีผลให้ได้รับความเชื่อถือ และไว้วางใจ เมื่อบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลในอดีตไม่เห็นด้วย บุคคลจึง เชื่อว่าสิ่งที่บุคคลอื่นบอกนั้นเป็นจริงมากกว่าที่บุคคลอื่นนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลพูดแบบเดียวกัน

#### 1.4 การสนับสนุนทางสังคมในกลุ่ม

การสนับสนุนทางสังคมมีผลกดดันให้บุคคลคล้อยตามกลุ่มลดลง หรือน้อยกว่ากลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ การสนับสนุนทางสังคมคือการที่สมาชิกส่วนน้อยมีความคิดเห็นไม่ตรงกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน และเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคล การสนับสนุนทางสังคมที่แสดงว่าไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม ไม่จำเป็นต้องแสดงว่าเห็นด้วยกับบุคคล การที่สมาชิกคนใดในกลุ่มสนับสนุนบุคคลโดยกล้าแสดงความคิดเห็นที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคลและ ไม่เห็นด้วยกับสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน มีผลให้บุคคลคล้อยตามความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันลดลง (Allen and Levine 1968 : 582-591) ทั้งนี้เนื่องจากมีบุคคลอื่นแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม บุคคลจะรู้สึกว่าจะไม่ได้โน้มน้าวเพียงจากกลุ่มเพียงลำพัง และกล้าแสดงความคิดเห็นของตนที่ขัดแย้งกับกลุ่มมากขึ้น

#### 1.5 การได้รับรางวัล

การให้รางวัลกับกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นผิวน้อยที่สุด สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะร่วมมือกันเพื่อให้งานของกลุ่มมีประสิทธิภาพ คือตอบผิวน้อยที่สุด และได้รับรางวัล นอกจากนั้นยังคาดด้วยว่าสมาชิกในกลุ่มอื่นต้องพยายามตอบให้ถูกมากที่สุดเช่นเดียวกัน จึงมีแนวโน้มจะยอมรับข้อมูลของบุคคลอื่น และคล้อยตามการตอบผิวน้อยของสมาชิกคนอื่น ๆ (Deutsch and Gerard 1958 : 629-639)

โดยสรุปแล้วลักษณะของกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับขนาดของกลุ่ม ความเป็นเอกฉันท์ของกลุ่ม ความเหนียว-



แน่นของกลุ่ม การสนับสนุนทางสังคมของกลุ่ม และการได้รับรางวัล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เลือกใช้ขนาดของกลุ่ม 4 คน เป็นกลุ่มนัดแนะในการวิจัย เพราะจากการที่แอสซ์พบว่าขนาดของสมาชิก 4 คน มีอิทธิพลทำให้เกิดการคล้อยตามสูงสุด และมีความเป็นเอกฉันท์ในกลุ่ม คือ สมาชิกทุกคนมีความคิดเห็นตรงกัน

## 2. ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

ลักษณะของสมาชิกในกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตามของบุคคลเกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถ ความคุ้นเคย และการรับรู้ตนเองในกลุ่ม ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

### 2.1 ความรู้ความสามารถ

เมื่อบุคคลที่รู้สึกว่าคุณมีความรู้ความสามารถในการทำงานนั้นสูง โดยได้รับข้อมูลย้อนกลับว่าคนทำงานนั้นได้ดี มีแนวโน้มที่จะคล้อยตามกลุ่มต่ำกว่าบุคคลที่รู้สึกว่าคุณไม่มีความสามารถในการทำงานนั้น (Rosenberg 1961: 436-437) ทั้งนี้บุคคลเชื่อว่าตนมีความสามารถในการทำงานนั้นต่ำ จะฟังความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อใช้กลุ่มเป็นแหล่งข้อมูล ฉะนั้นบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับการบอกว่าเป็นสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันมีผลให้บุคคลคล้อยตามสมาชิกในกลุ่มนั้นต่ำกว่าบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับการบอกว่าเป็นสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความสามารถในการทำงานไม่แตกต่างกัน (Gerard 1964 : 209-211)

### 2.2 ความคุ้นเคย

เมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่มีความคุ้นเคยกันจะคล้อยตามสูงกว่าเมื่ออยู่ในกลุ่มที่สมาชิกแปลกหน้ากัน (Thibaut & Strickland 1956 : 115-129) การที่สมาชิกมีความคุ้นเคยกันทำให้อาจเชื่อถือการตัดสินใจของกันและกัน และมีความรู้สึกกลัวว่าจะสูญเสีย หรือไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มที่ตนคุ้นเคยนั้นสูงกว่าในกลุ่มที่แปลกหน้ากัน

### 2.3 การรับรู้ตนเองในกลุ่ม

สมาชิกในกลุ่มที่รับรู้ว่าคุณเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกในกลุ่ม



มีสถานภาพในกลุ่มสูงหรือเป็นผู้นำ จะมีอิทธิพลต่อการคล้อยตามความแตกต่างกัน  
ดังนี้

2.3.1 การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม บุคคลที่ได้รับการ  
การยอมรับในกลุ่มสูง ทำให้เขามีความแน่ใจว่าจะยังคงความเป็นสมาชิกในกลุ่ม  
แม้จะแสดงความคิดเห็นแตกต่างไปจากกลุ่ม ซึ่งต่างจากบุคคลที่รับรู้ว่าจะตนเองได้  
รับการยอมรับจากกลุ่มปานกลางหรือต่ำ มีแนวโน้มจะคล้อยตามมากกว่าบุคคลที่ได้  
รับการยอมรับจากกลุ่มสูง และบุคคลที่รับรู้ว่าจะตนได้รับการยอมรับจากกลุ่มสูงจะมี  
ความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มต่ำ (Dittes  
and Kelley 1956 : 100-107) นอกจากนั้นบุคคลอาจคาดว่าสถานภาพ  
การยอมรับจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มอาจเปลี่ยนไป ถ้าตนทำสิ่งที่ไม่สมารถคนอื่นใน  
กลุ่มพึงพอใจ บุคคลจึงพยายามทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ ยอมรับตนมากขึ้น โดยการ  
คล้อยตามความคิดเห็น หรือเปลี่ยนไปกระทำเหมือนสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

### 3. ลักษณะของงาน

ลักษณะของงานที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตาม ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ  
เกี่ยวกับความยากง่ายและความคลุมเครือของงาน และประสิทธิภาพการทำงาน  
ซึ่งอาจกล่าวโดยละเอียดได้ดังนี้

#### 3.1 ความยากง่าย และความคลุมเครือของงาน

ความยากง่ายของงานและความคลุมเครือของงานมีผลต่อ  
ความมั่นใจในการตัดสินใจของบุคคล พบว่าบุคคลคล้อยตามในงานที่คลุมเครือสูงกว่า  
งานที่ไม่คลุมเครือหรือมีคำตอบที่ถูกต้องเห็นได้ชัดเจน (Panner and Davis  
1969 : 229-230) ทั้งนี้เพราะในงานที่ยากหรือคลุมเครือนั้นบุคคลมักจะไม่มั่นใจ  
ในคำตอบของตนมากกว่า และต้องการข้อมูลจากบุคคลอื่นน้อยลง มีแนวโน้มที่จะ  
คล้อยตามผู้อื่นต่ำ บุคคลจึงแสดงการคล้อยตามในงานที่ยากสูงกว่าในงานที่ง่าย  
(Coleman, Blake and Mouton 1958 : 120-122; Iscoe, William  
and Harvey 1963 : 963-978)



### 3.2 ประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน ความสำเร็จ และความล้มเหลวในการทำงาน ในอดีตมีผลทำให้การคล้อยตามแตกต่างกัน บุคคลที่เคยแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับกลุ่มและประสบความล้มเหลวในงานนั้น มีแนวโน้มจะคล้อยตามในการทำงานนั้นอีกครั้งสูงกว่าบุคคลที่เคยประสบความสำเร็จในงานนั้น (Allen 1965 : 165) การที่บุคคลเคยประสบความล้มเหลวในงานนั้นทำให้ไม่แน่ใจในการทำงานครั้งใหม่ เมื่อไม่แน่ใจในความสามารถของตนจึงต้องพิจารณาข้อมูลจากบุคคลอื่น ๆ มากกว่าตนเอง

จะเห็นได้ว่าลักษณะของงานมีอิทธิพลต่อการคล้อยตามในเรื่องของความยากง่ายและคลุมเครือของงาน และประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินความยาวของเส้นตรง โดยมีเส้นตรงให้เปรียบเทียบ 3 เส้น ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดจากการทดสอบก่อนการวิจัยจริง ผู้รับการทดลองสามารถตอบได้ถูกต้อง เมื่อตอบตามลำพัง ดังนั้นการตอบผิดย่อมไม่ได้เกิดจากการกะประมาณความยาวผิด หากเกิดจากการที่บุคคลคล้อยตามความคิดของสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ในกลุ่ม

### 4. ลักษณะของสถานการณ์

องค์ประกอบของลักษณะของสถานการณ์ ที่มีผลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคล ได้แก่

#### 4.1 ลักษณะของการเสนองาน

บุคคลจะคล้อยตามแตกต่างกัน เมื่อเสนอสิ่งเร้าหรืองานแตกต่างกัน โดยที่บุคคลจะคล้อยตามในการทำงานเมื่อเสนองานให้ตอบทันที ต่ำกว่าเมื่อเสนองานแล้วพักสักระยะหนึ่งแล้วให้ตอบ (Deutsch and Gerard 1955 : 629-939) การที่บุคคลมองเห็นงานนั้นโดยหยุดพิจารณาระยะหนึ่งและมองเห็นงานนั้นขณะตอบด้วย ทำให้สามารถตรวจคำตอบอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณางานนั้นซ้ำอีกครั้ง แต่การที่นำงานนั้นออกก่อนที่จะตอบทำให้ต้องตอบโดยใช้ความจำ จึงอาจไม่แน่ใจว่าจำได้ถูกต้องหรือลืมสิ่งที่ตนรับรู้



#### 4.2 การได้รับการเสริมแรง

เอนเดอร์ (Endler 1965 : 147-154, 1966 : 175-180) เห็นว่าพฤติกรรมคล้อยตามหรือการเปลี่ยนไปเห็นด้วยกับกลุ่มเป็นการตอบสนองเนื่องจากการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) จึงสามารถให้การเสริมแรงในการปรับพฤติกรรมทางสังคมได้ การให้การเสริมแรงทางบวก มีผลในการเพิ่มและลดพฤติกรรมการคล้อยตามกลุ่ม ตัวเสริมแรงต่าง ๆ ที่ใช้ได้แก่ การใช้วาจา การให้ข้อมูลย้อนกลับโดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการกระทำของบุคคล ฯลฯ เมื่อให้การเสริมแรงดังกล่าวกับบุคคลเพื่อให้เห็นด้วยกับกลุ่ม บุคคลนั้นจะคล้อยตามกลุ่มเพิ่มขึ้น และเมื่อให้การเสริมแรงนั้นกับบุคคลเพื่อให้เกิดความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่ม บุคคลนั้นจะคล้อยตามกลุ่มลดลง (Endler 1966 : 175-180) ตัวอย่างเช่น ในการเสนอข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับผลการกระทำของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม โดยเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง และคำตอบของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกัน และบอกด้วยว่าเป็นความเห็นที่ถูกต้อง จะมีผลให้บุคคลคล้อยตามสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันนั้นสูงกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับคำตอบที่ถูกต้องของสมาชิกส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกัน (Allen and Crutchfield 1963 : 320-333)

#### 4.3 การเผชิญหน้าหรือการเปิดเผยตน

บุคคลที่ตอบแบบเผชิญหน้าหรือเปิดเผยตน มีผู้อื่นรับรู้มาก มีแนวโน้มจะคล้อยตามกลุ่มสูงกว่าบุคคลที่ตอบแบบไม่เปิดเผยตน สมาชิกในกลุ่มไม่รู้คำตอบของบุคคลนั้น (Deutsch and Gerard 1955 : 629-636, Argyle 1957 : 172-175) การเผชิญหน้าหรือการเปิดเผยตนในการตอบ ทำให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มรู้จักบุคคล และรู้ว่าบุคคลใดในกลุ่มมีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างจากกลุ่ม อาจทำให้สมาชิกในกลุ่มไม่พอใจบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากกลุ่ม เพื่อหลีกเลี่ยงผลทางลบบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่ม และรู้ว่าสมาชิกในกลุ่มรู้จักตน จึงมีแนวโน้มจะเปลี่ยนคำตอบตามกลุ่ม ในทางกลับกัน การไม่เปิดเผยตน การตอบโดยที่สมาชิกคนอื่น ๆ ไม่ทราบคำตอบและไม่ทราบว่า



สมาชิกคนใดในกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่ม โอกาสที่บุคคลจะได้รับการปฏิเสธจากสมาชิกในกลุ่มจะลดลงด้วย

โดยสรุปแล้วสถานการณ์มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลในเรื่องของลักษณะการเสนองาน การเสริมแรง และการเผชิญหน้า การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดให้สมาชิกทุกคนนั่งเผชิญหน้ากัน และตอบแบบทดสอบต่อหน้าสมาชิกคนอื่น โดยที่ไม่มีข้อมูลย้อนกลับ หรือมีการเสริมแรงกัน เพื่อศึกษาลักษณะธรรมชาติของการคล้อยตามของเด็กไทย

#### 5. บุคลิกภาพ

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ และการคล้อยตามกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางบุคลิกภาพ และการคล้อยตาม พบว่าการคล้อยตามมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความวิตกกังวล การร่วมมือกัน ให้กลุ่มได้รับรางวัล (Divesta cited by McDavid and Harari 1974 : 275) นอกจากนี้บารอน และไบร์น (Baron & Byrne 1979 : 141) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคล้อยตามในกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน พบว่าบุคคลที่ตระหนักในตัวเองต่ำ (Low self awareness) มีแนวโน้มจะคล้อยตามบุคคลอื่นมากกว่าบุคคลที่ตระหนักในตัวเองสูง ทั้งนี้บุคคลที่ตระหนักในตนเองสูง (High self awareness) มีความมั่นใจในตนเองมาก เป็นตัวของตัวเอง จึงมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามบุคคลอื่นน้อยด้วย

นอกจากนี้ การศึกษาบุคลิกภาพของบุคคลที่ชอบคล้อยตามผู้อื่นมีแนวโน้มว่าจะมีอุปนิสัยเป็นคนมองโลกในแง่ดี มีใจเอื้อเฟื้อ และมีความเมตตากรุณา (Gough cited Appley and Moeller 1963 : 284-290) ส่วนบุคคลที่มีลักษณะไม่คล้อยตามได้ง่าย จะมีความเป็นอิสระในความคิด เป็นคนมีสติปัญญาสูง มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง มีความสามารถในการเป็นผู้นำ และมีการควบคุมตัวเองมากเกินไป (Crutchfield cited by Appley and Moeller 1963 : 284-290) แม้บุคลิกภาพจะมีความสัมพันธ์กับการคล้อยตามในสถานการณ์ต่าง ๆ มายเออร์ (Myer 1983 : 250) ให้ความเห็นว่า การวัดลักษณะอาจ



อาจเชื่อถือได้เมื่อวัดกับบุคคลเดียวกัน 2 ครั้งแล้วได้ผลใกล้เคียงกัน แต่คะแนนดังกล่าวไม่สามารถทำนายพฤติกรรมทางสังคมได้มากนัก ดังนั้นการทราบบุคลิกภาพเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำนายการคล้อยตามของบุคคลนั้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เพศ และสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย

#### 6. ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของบุคคลมีผลทำให้การคล้อยตามแตกต่างกันด้วย ดังนั้นการทราบลักษณะทางวัฒนธรรมของบุคคลช่วยทำนายการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลนั้นๆได้ แฟรเกอร์ (Frager 1970 : 203-210) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคล้อยตามของชาวญี่ปุ่น กับการศึกษาการคล้อยตามของชาวอเมริกันที่แอสช์ (Asch 1955 : 560-571) ศึกษาในระยะ 20 ปี ก่อนที่แฟรเกอร์ศึกษา เขาพบว่าอัตราการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชาวญี่ปุ่นต่ำกว่านักศึกษาชาวอเมริกัน อย่างไรก็ตามต่อมา มีด และเบอร์นาร์ด (Mead & Barnard 1972 : 15-24) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคล้อยตามกลุ่มในกลุ่มตัวอย่างชาวจีนและชาวอเมริกัน พบว่าชาวจีนคล้อยตามสูงกว่าชาวอเมริกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรม จีน ญี่ปุ่น กับวัฒนธรรมอเมริกันดังกล่าวแล้ว ไม่สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบ เนื่องจากอัตราการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษอเมริกันในการทดลองต่าง ๆ นั้นแตกต่างกัน เป็นผลมาจากความแตกต่างในเรื่อง วิธีการศึกษา สถานการณ์ การทดลอง และช่วงเวลาการศึกษา ทั้งนี้สถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป อาจมีผลต่อวัฒนธรรมและลักษณะของคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย ดังที่นิคอลลสัน โคล และ ร็อคกลิน (Nicholson , Cole and Rocklin 1983 cited by Albrecht Chadwick and Jacobson 1987 : 137) พบอัตราการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาอังกฤษและอเมริกันต่ำกว่าที่แอสช์ศึกษาในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากสังคมเป็นตัวกำหนดเกณฑ์ปกติที่สมาชิกในสังคมจะต้องปฏิบัติ นอกจากนี้แต่ละสังคมให้คุณค่ากับการคล้อยตาม และการเป็นตัวของตัวเองแตกต่างกัน



ซึ่งตัวแปรความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้ มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรความแตกต่างบุคคลด้วย เช่นการกำหนดบทบาททางสังคมของเพศชายและเพศหญิง ดังนั้นวัฒนธรรมประจำสังคมหนึ่ง ๆ มีอิทธิพลในการหล่อหลอมพฤติกรรมการคล้อยตามจากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมการคล้อยตามที่แตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะของกลุ่ม ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม ลักษณะของงาน ลักษณะของสถานการณ์ ความแตกต่างของบุคคล และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังนั้นในศึกษาการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลจึงควรพิจารณาตัวแปรที่มีอิทธิพลดังกล่าวแล้วด้วย

#### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเพื่ออธิบายพฤติกรรมการคล้อยตามกลุ่มของบุคคล โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดแรงกดดันกลุ่ม และวัดพฤติกรรมการคล้อยตามของบุคคล เริ่มศึกษาโดยเชอริฟ (Sherif 1935 : 201-220) ได้ทำการทดลองพฤติกรรมการคล้อยตาม โดยใช้ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ภาพวงตาเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง (Autokinetic effect) ซึ่งหมายถึงปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในเรื่องการรับรู้การเคลื่อนที่ของแสง ที่บุคคลรับรู้ผิดไปจากความเป็นจริง เมื่ออยู่ในห้องมืด การทดลองจัดให้ผู้รับการทดลองนั่งอยู่ในห้องมืด และบอกว่าแสงไฟดวงเล็ก ๆ เคลื่อนที่ (แต่ความจริงแสงไฟหยุดนิ่ง) ให้กะประมาณระยะทางที่แสงไฟเคลื่อนที่ ครั้งแรกให้ตัดสินตามลำพัง ครั้งที่สองตัดสินร่วมกับกลุ่มนัดแนะ 7 คน เขาพบว่าผู้รับการทดลองแต่ละคนเมื่ออยู่คนเดียว จะกำหนดระยะทางแสงไฟในแต่ละช่วง คล้ายกับว่าได้ตั้ง เกณฑ์ของเขาขึ้นมา แต่เมื่อรับการทดลองร่วมกับกลุ่มนัดแนะ ผู้รับการทดลองเริ่มกะประมาณระยะทางการเคลื่อนที่ของแสงไฟคล้ายกับผู้นัดแนะมากขึ้น จนในที่สุดจะกะระยะทางคล้ายคลึงกับผู้นัดแนะ การทดลองนี้แสดงให้เห็นอิทธิพลของกลุ่มต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคล

การทดลองการคล้อยตามที่เป็นแม่บท อีกการทดลองหนึ่ง เป็นการทดลองของแอสช์ (Asch, 1955 : 450-459) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษา



ระดับวิทยาลัย จำนวน 31 คนเข้ารับการทดลองร่วมกับกลุ่มนัดแนะจำนวน 6 คน โดยจัดให้ผู้รับการทดลองนั่งในอันดับสุดท้ายอย่างบังเอิญ งานที่ให้ทำเป็นการเปรียบเทียบเส้นตรง โดยการกะประมาณความยาวของเส้นตรงมาตรฐาน เปรียบเทียบกับเส้นตรงอีก 3 เส้น ให้ผู้รับการทดลองตัดสินร่วมกับกลุ่มนัดแนะ โดยให้ตอบทีละคน ผู้รับการทดลองจะได้ตอบเป็นอันดับสุดท้าย แบบทดสอบมี 12 ข้อ ผู้นัดแนะทั้ง 6 คนเป็นผู้ตอบก่อน ตามที่ได้นัดแนะกับผู้ทดลองไว้ คือ ตอบผิดไปจากความเป็นจริง 7 ข้อ และตอบตรงความเป็นจริง 5 ข้อ ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างตอบตามกลุ่มนัดแนะคิดเป็นร้อยละ 32 แสดงให้เห็นว่าโอกาสในการคล้อยตามกลุ่ม มีความน่าจะเป็นไปได้ถึง 1 ใน 3 แสดงให้เห็นถึงแรงกดดันของกลุ่มมีอิทธิพลทำให้บุคคลคล้อยตามกลุ่ม

ต่อมา ครัทช์ฟิลด์ (Crutchfield 1955 cited by Krech, Crutchfield and Ballachey 1962 : 504-529) ได้ดัดแปลงการทดลองของแอสซ์โดยให้ผู้รับการทดลองเข้ารับการทดลองพร้อมกันครั้งละ 5 คน โดยจัดที่นั่งในช่องรับการทดลองซึ่งจะเป็นแผงกั้นในแต่ละช่อง ซึ่งไม่สามารถจะมองเห็นผู้รับการทดลองคนอื่น ๆ ในแต่ละช่องจะมีแผงสวิตช์ไฟจำนวนหลายอันสำหรับติดต่อ หรือบอกคำตอบซึ่งกันและกัน ผู้รับการทดลองเข้าใจว่าเป็นแผงไฟสำหรับติดต่อไปยังผู้รับการทดลองคนอื่น ๆ แต่ความเป็นจริงแล้วแผงไฟทั้งหมดถูกควบคุมโดยผู้ทดลอง งานที่ให้ทำเป็นการตัดสินข้อความโดยให้ดูภาพสไลด์จากจอที่อยู่ข้างหน้า ภาพสไลด์แสดงข้อความเกี่ยวกับความจริง ความคิดเห็นและทัศนคติที่มีความง่าย และซับซ้อนแตกต่างกัน ผู้รับการทดลองต้องเลือกตอบว่า "เห็นด้วย" หรือ "ไม่เห็นด้วย" แสดงคำตอบโดยกดปุ่มสัญญาณไฟ สีของสัญญาณไฟที่แตกต่างกัน 2 สี แสดงคำตอบที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ปุ่มสัญญาณมีทั้งหมด 5 แถว ผู้รับการทดลองทุกคนเข้าใจว่า 4 แถวแรกแสดงสัญญาณไฟของผู้รับการทดลองคนอื่น ๆ แต่ความจริงเป็นสัญญาณไฟที่ผู้ทดลองสร้างวางขึ้น ผลการทดลองพบระดับการคล้อยตามต่ำกว่าการทดลองของแอสซ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างสถานการณ์ในการทดลองของแอสซ์เป็นการตอบแบบเผชิญหน้ากันเป็นการเปิดเผยตน



## งานวิจัยต่างประเทศ

### งานวิจัยที่เกี่ยวกับระดับอายุ และ เพศ

เบอเรนดา (Berenda 1950 : 327-339) ได้ศึกษาพฤติกรรม การคล้อยตามของบุคคลที่มีอายุแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียน ระดับประถมศึกษา อายุ 7-13 ปี จำนวน 90 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุมาก (11-13 ปี) จำนวน 52 คน และกลุ่มอายุน้อย (7-10 ปี) จำนวน 38 คน งานที่ให้ทำคือ การประมาณความยาวของเส้นตรง มาตรฐานเปรียบเทียบกับเส้นตรงอีก 3 เส้น ตามวิธีการของแอสช์ (Asch) ผู้วิจัยจัดกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลองร่วมกับกลุ่มนัดแนะ 2 ชุด ได้แก่ กลุ่มนัดแนะที่เป็นครู 2 คน และกลุ่มนัดแนะที่เป็นเพื่อนกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุน้อยมีพฤติกรรมคล้อยตามมากกว่ากลุ่มตัวอย่าง อายุมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โคล์แมน เบรค และมอร์ดัน (Coleman, Blake and Mouton 1958 : 120-122) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศในพฤติกรรม การคล้อยตาม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 60 คน เพศชายและ เพศหญิงจำนวนเท่ากัน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วย ชาย 15 คน หญิง 15 คน ให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองตอบปัญหา ซึ่งเกี่ยวกับ เหตุการณ์โดยทั่วไป ภูมิศาสตร์ การเมือง วรรณคดี และวิทยาศาสตร์ จำนวน 12 ข้อ ปัญหานี้ได้ผ่านการทดสอบมาแล้วว่ากลุ่มตัวอย่างระดับเดียวกันกับที่ใช้ศึกษา ครั้งนี้ สามารถตอบปัญหาได้อย่างถูกต้องร้อยละ 90 สภาพการณ์ทดลองให้กลุ่ม ตัวอย่างกลุ่มแรกเข้าร่วมตอบปัญหากับกลุ่มนัดแนะชายจำนวน 3 คน ส่วนกลุ่ม ตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่ง เข้าร่วมตอบปัญหากับกลุ่มนัดแนะหญิงจำนวน 3 คน และใน การดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างแต่ละคน จะต้องตอบปัญหาหลังจากกลุ่ม นัดแนะได้ตอบไปแล้ว และข้อใดที่ตอบผิดตามกลุ่มนัดแนะถือว่าเป็นการคล้อยตาม ผลปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาที่ให้ตอบกับการคล้อยตามในชายเท่ากับ .58 หญิงเท่ากับ .89 ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า เพศหญิงมีลักษณะการคล้อยตาม



มากกว่าเพศชาย

อิสโก วิลเลียมและฮาร์วี (Iscoe, William and Havey 1964: 451-460) ได้ศึกษาพฤติกรรมการคล้อยตามของบุคคลที่มีอายุ และสติปัญญาต่างๆ กัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชนชาติผิวขาว 128 คน ผิวดำ 128 คน มีอายุ 7 ปี 9 ปี 12 ปี และ 15 ปี ในแต่ละกลุ่มอายุประกอบด้วยชาย 16 คน หญิง 16 คน งานที่ให้ทำได้แก่การนับจำนวนการกระทบกันของเครื่อง เมโทรโนมิเตอร์ (Metronometer) ที่ได้บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างครั้งละ 4 คน ผู้รับการทดลองต้องเข้ารับการทดลองใน 2 เงื่อนไขด้วยกันคือ ภายใต้งื่อนไขที่ให้เขาตัดสินใจตอบตามลำพัง และเงื่อนไขที่เขาต้องตัดสินใจร่วมกับกลุ่มนัดแนะ ครั้งแรกให้ผู้รับการทดลองตัดสินใจตามลำพัง โดยให้นับจำนวนครั้งของเสียงกระทบกันของเมโทรโนมิเตอร์ เสียงกระทบกันจัดไว้ในเทปบันทึกเสียงมี 12 ชุด ครั้งที่ 2 ให้ผู้รับการทดลองทำงานแบบเดิม แต่ทำกับกลุ่มนัดแนะ โดยนับเสียงกระทบกัน 24 ชุด ซึ่งใน 24 ชุดนี้กลุ่มนัดแนะจะแก้มองตอบให้ผิดความจริง 12 ชุด ผลการวิจัยพบว่าเด็กอายุ 7-12 ปี มีพฤติกรรมการคล้อยตามเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ และมีพฤติกรรมการคล้อยตามลดลงเมื่ออายุ 15 ปี ทั้ง 2 เชื้อชาติ เพศชายผิวขาวคล้อยตามน้อยกว่าเพศหญิงผิวขาว แต่เพศชายผิวดำคล้อยตามมากกว่าเพศหญิงผิวดำ และเพศชายผิวขาวและผิวดำมีการคล้อยตามไม่แตกต่างกัน แต่เพศหญิงผิวขาวคล้อยตามมากกว่าเพศหญิงผิวดำและพบว่าระดับสติปัญญาไม่มีผลทำให้พฤติกรรมการคล้อยตามแตกต่างกัน

คอสตันโซ และชอว์ (Costanzo and Shaw 1966 : 965-975) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับอายุกับการคล้อยตาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 คน แบ่งเป็น 4 ระดับอายุ ได้แก่ อายุ 7-9 ปี, 11-13 ปี, 15-17 ปี และ 19-21 ปี แต่ละกลุ่มประกอบด้วยเพศชาย 12 คน เพศหญิง 12 คน งานที่ให้ทำเป็นการประมาณความยาวเส้นตรงมาตรฐาน ไปเปรียบเทียบกับความยาวของเส้นตรงอีก 3 เส้น ว่าจะมีความยาวเท่ากับเส้นตรงเส้นใดตามวิธีของแอสช์ (Asch) โดยการใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นตามวิธีการของครัทช์ฟิลด์ (Crutchfield)



เป็นกลุ่มนัดแนะแทนการใช้คน ผลการวิจัยพบว่าในระดับอายุ 7-9 ปี ผู้รับการทดลองมีพฤติกรรมคล้อยตามน้อยที่สุด และเพิ่มมากขึ้นที่สุดเมื่อเข้าสู่ระยะวัยรุ่น 11-13 ปี และจะค่อย ๆ ลดลงเมื่ออายุ 15-17 ปี และ 19-21 ปี และพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการคล้อยตามกลุ่มไม่แตกต่างกันกับเพศหญิง

ฮอฟแมน (Hoffman 1971 : 6876-B) ได้ศึกษาพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กที่มีอายุต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 180 คน แบ่งตามระดับชั้นเรียน 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 8, 10 และ 12 แต่ละระดับประกอบด้วยเพศชาย 30 คน เพศหญิง 30 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละระดับออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม งานที่ให้ทำ ได้แก่การนับจำนวนการกระทบเครื่องเมโทรโนมิเตอร์ (Metronometer) ที่ได้บันทึกเสียงไว้ ผู้รับการทดลองแต่ละคนในกลุ่มทดลองต้องเข้าร่วมทำงานกับกลุ่มนัดแนะ โดยกลุ่มนัดแนะเป็นผู้เริ่มให้คำตอบก่อน ส่วนกลุ่มควบคุมผู้รับการทดลองแต่ละคนนับจำนวนการกระทบกันของเครื่องเมโทรโนมิเตอร์ตามลำพัง ไม่มีกลุ่มนัดแนะ ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับการทดลองที่ตอบร่วมกับกลุ่มนัดแนะมีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่าผู้ที่รับการทดลองตามลำพัง ผู้รับการทดลองที่อยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้นจะมีการคล้อยตามลดลง และไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องของพฤติกรรมการคล้อยตาม

ซิสตันท์ และ แมคเดวิด (Sistrunk and McDavid 1971 : 200-207) ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตาม การศึกษาครั้งนี้รายงานการศึกษาย่อย ๆ 4 เรื่อง เป็นการวัดการคล้อยตามโดยควบคุมเรื่องเพศที่เกี่ยวข้องกับงานที่ให้ทำ แบบทดสอบมี 65 ข้อความ มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบ้าน การออกแบบ การแต่งกาย (แฟชั่น) หรือข้อกระทงที่เกี่ยวกับกฎหมาย คณิตศาสตร์ ฯลฯ แบ่งรวม ๆ เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นข้อความที่เกี่ยวกับเพศชาย (Masculine Issue) ซึ่งข้อความนั้นอย่างน้อย 80 % จะเป็นที่สนใจและน่าชักชวนของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนที่เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง (Femenine Issue) เป็นข้อความที่น่าสนใจและน่าชักชวนของเพศหญิงมากกว่าเพศชายอย่างน้อย 80 % และส่วนที่เป็น



ข้อความกลาง ๆ (Neutral Issue) ประมาณ 70 % จะได้รับความสนใจจากทั้งเพศชายและเพศหญิง รวมข้อความ 45 ข้อที่ใช้วัดแรงกดดันการคล้อยตามของกลุ่ม ส่วนอีก 15 ข้อ เป็นข้อความเกี่ยวกับข้อความจริงและความเห็นทั่ว ๆ ไป การทดลองที่ 1 ใช้กลุ่มตัวอย่าง 80 คน เพศชาย 40 คน เพศหญิง 40 คน เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในโมอามี โดยใช้ทำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น โดยการตัดสินใจความยากง่ายในการตอบคำถาม ผลการทดลองพบว่าทั้งชายและหญิงคล้อยตามกลุ่มพอ ๆ กัน เพศชายจะไม่คล้อยตามในข้อกระทงที่เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย (Masculine Issue) แต่จะคล้อยตามในข้อที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง (Femenine Issue) และข้อความที่เป็นกลาง (Neutral Issue) ส่วนเพศหญิง ไม่คล้อยตามในข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย (Masculine Issue) เพศหญิง (Femenine Issue) และข้อความที่เป็นกลาง (Neutral Issue) ตามลำดับ และเปรียบเทียบระดับการคล้อยตามระหว่างเพศชายกับเพศหญิงไม่พบความแตกต่างในข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย แต่เพศชายคล้อยตามในข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง และข้อความที่เป็นกลางมากกว่าเพศหญิง การทดลองที่ 2 ใช้กลุ่มตัวอย่าง 90 คน ชาย 45 คน หญิง 45 คน เป็นนักศึกษาระดับวิทยาลัย ทำการทดลองเช่นเดียวกัน ผลการทดลองไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายในการคล้อยตาม ข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง (Femenine Issue) และข้อความที่เป็นกลาง (Neutral Issue) แต่ข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย (Masculine Issue) พบว่าเพศหญิงจะคล้อยตามมากกว่า การทดลองที่ 3 ใช้กลุ่มตัวอย่างระดับมัธยมศึกษาจำนวน 40 คน เป็นเพศชาย 20 คน เพศหญิง 20 คน ผลการทดลองพบว่าชายคล้อยตามมากกว่าหญิงในข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง (Femenine Issue) และหญิงคล้อยตามมากกว่าชายในข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย (Masculine Issue) และไม่พบความแตกต่างในข้อความที่เป็นกลาง ๆ การทดลองที่ 4 ใช้กลุ่มตัวอย่าง 60 คน เป็นเพศชาย 30 คน เพศหญิง 30 คน จากมหาวิทยาลัยฟลอริดา กลุ่มตัวอย่างต้องทำแบบทดสอบเพื่อวัดบทบาททางเพศ ความเป็นเพศชาย (Masculine)



ความเป็นเพศหญิง (Feminine) ก่อนทำการทดลองเพื่อดูถึงอิทธิพลของบทบาททางเพศ และการตัดสินใจความยากง่ายของงานในเรื่องของการคล้อยตาม ผลการทดลองพบว่าเพศหญิงจะคล้อยตามในงานที่เกี่ยวข้องกับเพศชายมากกว่า ชายไม่พบความแตกต่างในการคล้อยตามกลุ่มระหว่างข้อความที่เป็นกลาง และข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง ผลสรุปโดยทั่วไปจาก 4 การทดลองย่อย พอจะสรุปได้ว่าอิทธิพลที่มีผลต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลมีผลมาจากลักษณะงาน และลักษณะสถานการณ์ด้วยและจากการทดลองทั้ง 4 นั้น ในข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย เพศหญิงจะคล้อยตามมากกว่าเพศชาย 3 ใน 4 การทดลอง ส่วนในข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิง เพศชายจะคล้อยตามมากกว่าเพศหญิง 2 ใน 4 การทดลอง และไม่พบความแตกต่างกันในข้อความที่เป็นกลาง 3 ใน 4 การทดลอง

สตรัสเบอร์ก และ วิคเกน (Strassberg and Wiggen 1973 : 61-66) ได้ศึกษาพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กที่มีอายุต่างกัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียน 412 คน เป็นชาย 200 คน หญิง 212 คน แบ่งออกเป็น 6 ระดับอายุ ได้แก่ 8 ปี 9 ปี 10 ปี 11 ปี 12 ปี และ 13 ปี งานที่ให้ทำการประมาณความยาวเส้นตรงมาตรฐานไปเปรียบเทียบกับความยาวของเส้นตรงอีก 3 เส้น ว่าจะมีความยาวเท่ากับเส้นใดตามวิธีของแอสช์ (Asch) โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นตามวิธีการของครัทช์ฟิลด์ (Crutchfield) เป็นกลุ่มนัดแนะแทนการใช้คน ผลการวิจัยพบว่า เพศชายที่มีอายุ 8-12 ปี มีพฤติกรรมการคล้อยตามลดลงตามระดับอายุและมีพฤติกรรมการคล้อยตามเพิ่มขึ้นเมื่ออายุ 13 ปี เพศหญิงที่มีอายุ 8-11 ปี มีพฤติกรรมการคล้อยตามลดลงตามระดับอายุ และมีพฤติกรรมการคล้อยตามเพิ่มขึ้นเมื่ออายุ 12-13 ปี และพบว่าเพศหญิงมีพฤติกรรมการคล้อยตามมากกว่าเพศชายทุกระดับอายุ ยกเว้นอายุ 11 ปี ที่เพศชายคล้อยตามมากกว่าเพศหญิง

เบม (Bem, 1975 : 634-643) ได้ศึกษาพฤติกรรมการคล้อยตามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางเพศแตกต่างกัน คือ มีลักษณะความเป็นชาย (Masculine) ลักษณะความเป็นหญิง (Feminine) และลักษณะแบบแอนโดจีนัส



(Androgynous) คือมีลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงสูง กลุ่มตัวอย่าง 27 คน แบ่งตามลักษณะบทบาททางเพศ กลุ่มละ 9 คน โดยผ่านการทดสอบจาก เครื่องมือประเมินลักษณะบทบาททางเพศของเบม (Bem Sex Role Inventory) โดยให้เข้ากลุ่มทำงานเพศเดียวกันจำนวน 4 คน ประเมินเกี่ยวกับความน่าบช้น ของการ์ตูน 92 คน โดยประเมินจากไม่น่าบช้นไปจนถึงน่าบช้นมากด้วยคะแนน 1 ถึง 7 โดยให้ผู้รับการทดลองตอบทีละคน โดยใช้เครื่องมือของครัทซ์ฟิลด์แทน กลุ่มนั้ดณะ ซึ่งคำตอบขัดแย้งกับความเป็นจริง 36 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มี ลักษณะตามเป็นชาย (Masculine) และแอนโนจีนัส (Androgynous) จะมี พฤติกรรมคล้อยตามน้อยกว่าผู้ที่มีลักษณะความเป็นหญิง (Feminine) และผู้ที่มี ลักษณะความเป็นชาย (Masculine) และแอนโดจีนัส (Androgynous) จะมี พฤติกรรมคล้อยตามไม่แตกต่างกัน

#### งานวิจัยในประเทศ

เท่าที่ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการคล้อยตามที่ทำกับกลุ่มตัว- อย่างไทย ยังไม่พบว่าได้มีการศึกษาตัวแปรระดับอายุอย่างอิสระ โดยไม่ เกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น ๆ หรือสถานการณ์อื่น ๆ เช่นจินตนา ก้อนเพ็ชร (2523) ศึกษาพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กตามตัวแปรระดับอายุและเพศในสถานการณ์ ของการให้รางวัล และการไม่ให้รางวัล นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของดำรง สากร วิมล (2516) อรรรรณ สุธีธรรมรักษ์ (2517) ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2518) นรินทร์ สุขอำไพจิตร (2518) และมิชญา เสริมพงศ์ (2531) มีรายละเอียดดัง ต่อไปนี้

ดำรง สากรวิมล (2516) ได้ศึกษาการทำตามของนักเรียนฝึกหัดครู ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยครูนครปฐมจำนวน 90 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 45 คน เพศชาย 45 คน จัดสภาพการณ์ทดลองให้ผู้รับการ ทดลองทำงานร่วมกับกลุ่มนั้ดณะ 5 คน โดยทุกคนนั่งเผชิญหน้ากัน งานที่ให้ทำ คือ การเปรียบเทียบความยาวของเส้นตรง โดยมีเส้นตรงมาตรฐาน 1 เส้น



เปรียบเทียบกับเส้นตรงที่กำหนดให้ 3 เส้น ผลการวิจัยพบว่าเพศหญิงทำตามมากกว่าเพศชาย ผู้รับการทดลองที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงจะทำตามน้อยกว่าผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ ผู้รับการทดลองที่มีความเกรงใจสูงจะมีการทำตามมากกว่าผู้ที่มีความเกรงใจต่ำ และผู้รับการทดลองที่มีความวิตกกังวลสูงทำตามมากกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำ

อรวรรณ สุธีธรรมรักษ์ (2517) ได้ศึกษาอิทธิพลของสถานการณ์และความเชื่อในเรื่องอัตถิยัตินที่มีต่อพฤติกรรมการคล้อยตาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชายและหญิงระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยครูอุดรดิตต์ โดยให้ผู้รับการทดลองตอบแบบสอบถามวัดความเชื่อในเรื่องอัตถิยัตินภายใน - ภายนอก ก่อนเข้ารับการทดลองทีละคน ร่วมกับกลุ่มนัดแนะในสถานการณ์ที่เป็นครูและสถานการณ์ที่เป็นเพื่อน งานที่ให้ทำคือการเปรียบเทียบเส้นตรงมาตรฐานกับเส้นตรง 3 เส้น ที่กำหนดให้ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีความเชื่อในอัตถิยัตินภายนอกมีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่านักศึกษาที่มีความเชื่อในอัตถิยัตินภายใน นักศึกษาที่เข้ารับการทดลองในกลุ่มครูมีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่านักศึกษาที่เข้ารับการทดลองในกลุ่มเพื่อน และนักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่านักศึกษาชาย

นรินทร์ สุขอำไพจิตร (2518) ได้ศึกษาความเกรงใจและขนาดของกลุ่มที่มีผลต่อการทำตามของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเพศชายจำนวน 80 คน จัดสภาพการณ์ทดลองให้ผู้รับการทดลองเข้ารับการทดลองครั้งละ 1 คน โดยใช้เครื่องมือตามแบบการทดลองของครัทซ์ฟิลด์ (Crutchfield) แทนกลุ่มนัดแนะงานที่ให้ทำเป็นการเปรียบเทียบเส้นตรงมาตรฐานกับเส้นตรงที่กำหนดให้ 5 เส้น ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากมีพฤติกรรมทำตามสูงกว่ากลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกน้อย ผู้รับการทดลองในกลุ่มที่มีระดับความเกรงใจสูงมีพฤติกรรมทำตามสูงกว่าในกลุ่มที่มีระดับความเกรงใจต่ำ

จินตนา ก้อนเพชร (2523) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรม



การคล้อยตามของเด็ก ภายใต้งื่อนไขการได้รับรางวัล และไม่ได้รับรางวัล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงจำนวน 100 คน อายุระหว่าง 9-13 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นชาย 50 คน หญิง 50 คน จัดสภาพการณ์ทดลองให้ผู้รับการทดลองเข้ารับการทดลองครั้งละ 1 คนร่วมกับกลุ่มนัดแนะ โดยทุกคนนั่งเผชิญหน้ากัน งานที่ให้ทำเป็นการเปรียบเทียบเส้นตรงมาตรฐาน กับเส้นตรงที่กำหนดให้ 3 เส้น แบ่งเงื่อนไขการทดลองเป็น 2 เงื่อนไข คือเงื่อนไขการไม่ได้รับรางวัล กับเงื่อนไขการได้รับรางวัล ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้งื่อนไขการได้รับรางวัล และไม่ได้รับรางวัล มีผลทำให้เด็กมีระดับพฤติกรรมการคล้อยตามแตกต่างกัน โดยเด็กที่เข้ารับการทดลองภายใต้เงื่อนไขการได้รับรางวัล มีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่าเด็กที่เข้ารับการทดลองภายใต้เงื่อนไขการไม่ได้รับรางวัล เด็กที่มีระดับอายุต่างกัน จะมีพฤติกรรมการคล้อยตามแตกต่างกันทั้งสองเงื่อนไขการทดลอง โดยที่เด็กอายุ 13 ปี มีพฤติกรรมการคล้อยตามต่ำกว่าเด็กอายุ 9 ปี, 11 ปี และ 12 ปี และภายใต้งื่อนไขการได้รับรางวัล และไม่ได้รับรางวัล เด็กชายมีพฤติกรรมการคล้อยตามสูงกว่าเด็กหญิง

มิชญา เสริมพงศ์ (2531) ได้ศึกษาการคล้อยตามของนิสิตนักศึกษาไทย อันเนื่องมาจากการกดดันของกลุ่ม ในสองสถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นตรงกันและไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลอง และสถานการณ์ที่สมาชิกในกลุ่ม 2 คนจาก 4 คน เห็นตรงกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 30 คน เป็นเพศชายแบ่งตามสถานการณ์ ๆ ละ 15 คน เข้ารับการทดลองทีละคน ร่วมกับกลุ่มนัดแนะ 4 คน โดยผู้รับการทดลองนั่งในอันดับที่ 1 โดยบังเอิญ งานที่ให้ทำเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยบอกระดับความคิดเห็นและเหตุผลโดยมีข้อความให้ 6 ข้อความ ให้ตอบทีละคนโดยผู้รับการทดลองจะได้ตอบก่อน หลังจากผู้นัดแนะคนสุดท้ายตอบแล้ว ผู้ทดลองให้ผู้นัดแนะคนสุดท้ายบอกเหตุผลเป็นอันดับแรกย้อนกลับไปจนถึงผู้รับการทดลอง เป็นคนสุดท้ายในทำนองเดียวกัน เริ่มจากผู้นัดแนะคนสุดท้ายย้อนกลับไปสู่ผู้รับการทดลองจะได้รับ



อนุญาตให้เปลี่ยนความคิดเห็นของตนได้ ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงระดับความคิดเห็นในสถานการณ์การกดดันของกลุ่มที่แตกต่างกัน ผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ผู้หนดแนะทั้งหมดเห็นตรงกัน และไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองเปลี่ยนแปลงระดับความคิดเห็นมากกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ผู้หนดแนะ 2 คน จาก 4 คนเห็นตรงกัน และผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ผู้หนดแนะทั้งหมดเห็นตรงกันและไม่เห็นด้วยกับผู้รับการทดลองใช้เวลาในการคิดก่อนตอบมากกว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มที่ผู้หนดแนะ 2 คน จาก 4 คน เห็นตรงกัน

จากแนวคิดและข้อค้นพบของงานวิจัยในต่างประเทศดังได้กล่าวแล้ว

เกี่ยวกับตัวแปรระดับอายุกับพฤติกรรมการคล้อยตามนั้น จากข้อค้นพบของปีอาเจ (Piaget 1954 : 95-100) ที่พบว่าเด็กในช่วงอายุ 5-8 ปี จะไม่ได้รับการจูงใจจากกฎเกณฑ์ มีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง จึงไม่คล้อยตามกฎเกณฑ์ของสังคม ต่อเมื่อเด็กเจริญเติบโตมากขึ้น ในช่วง 11-12 ปี สามารถเปรียบเทียบและทำความเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมมากขึ้น ต้องการการยอมรับจากสังคม ทำให้ไม่เป็นตัวของตัวเองมีพฤติกรรมการคล้อยตามมากขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับระดับพัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก เด็กในวัยนี้จัดอยู่ในพัฒนาการระดับที่ 2 เป็นขั้นที่ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน (Kohlberg 1976 อ้างในทิพย์วรรณ กิติวิบูลย์ 2522 : 18) และจากผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับอายุกับพฤติกรรมคล้อยตาม ที่พบว่าการคล้อยตามนั้นจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุจนถึงอายุ 13 ปี และลดลงหลังจากนั้น ซึ่งการสรุปเช่นนี้ จะพบได้เมื่อแรงกดดันของกลุ่มเกิดจากเพื่อนรุ่นเดียวกัน และเนื่องจากระยะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นของเด็กนั้นจะแตกต่างกันในแต่ละสังคม เช่นสังคมตะวันตกมักถือเกณฑ์ที่ว่าเด็กหญิงอายุ 12 ปี และเด็กชายอายุ 13 ปี เป็นระยะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ส่วนในสังคมตะวันออกยังไม่มีการศึกษากันอย่างจริงจัง แต่เป็นที่ยอมรับกันทั่วกันว่าเด็กจะเข้าสู่ระยะวัยรุ่นช้ากว่าเด็กทางตะวันตก (นวลศิริและคณะ 2520 : 209) เพราะจากผลการวิจัยการพัฒนาลักษณะต่าง ๆ ของเด็กหญิงเปรียบเทียบกับเด็กชาย ปรากฏว่าเด็กหญิงพัฒนาได้เร็วกว่าเด็กชาย เช่น เด็ก



หญิงพัฒนาทางภาษาได้เร็วกว่าเด็กชาย ทำให้เด็กหญิง เข้าใจกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อ  
เรียกร้องของสังคมได้เร็วและมากกว่าเด็กชาย เด็กหญิงจึงพยายามให้ตัวเอง  
เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม โดยคล้อยตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ฉะนั้นเด็กหญิงจึงมีการ  
คล้อยตามเร็วกว่าเด็กชายในระดับอายุเดียวกันจากเหตุผลดังกล่าว เป็นเหตุให้ผู้  
วิจัยตั้งสมมติฐานในการวิจัยข้อที่ 1 ว่าเด็กชายมีการคล้อยตามมากขึ้นตามลำดับ  
จากอายุ 9 ปี จนถึง 14 ปี และเริ่มลดลงเมื่ออายุ 15 ปี และสมมติฐานใน  
การวิจัยข้อที่ 2 ว่า เด็กหญิงมีการคล้อยตามมากขึ้นตามลำดับจากอายุ 9 ปี  
จนถึงอายุ 13 ปี และเริ่มลดลงเมื่ออายุ 14 ปี

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์การคล้อยตามที่มีการวิเคราะห์เกี่ยว-  
กับเพศนั้นมีการศึกษาทั้งในเด็กจนถึงผู้ใหญ่ และพบว่าบางสถานการณ์เพศหญิง  
คล้อยตามมากกว่าเพศชาย บางสถานการณ์ไม่แตกต่างกัน แต่บางสถานการณ์พบ  
ว่าเพศชายคล้อยตามมากกว่าเพศหญิง บารอน และไบร์น (Baron & Byrne  
1987 : 233) แสดงให้เห็นว่าการคล้อยตามการกดดันทางสังคมที่แตกต่างกัน  
นั้นเกี่ยวข้องกับความมั่นใจในตนเอง ความคุ้นเคยในงานที่ให้ทำและบทบาททาง  
เพศที่แตกต่างกันในวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจ  
ศึกษาตัวแปรเพศ เพราะว่าในสังคมไทยกระบวนการถ่ายทอดสังคมที่ให้กับเด็ก  
ชายและเด็กหญิงแตกต่างกัน ดังที่กนลา สุขพานิช เอกแสงศรี (2521: 67-87)  
กล่าวว่าในสังคมไทยส่วนใหญ่มักจะมีการอบรมเลี้ยงดู และสั่งสอนสนับสนุนให้เด็ก  
ชายมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง แต่สำหรับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิง  
นั้นเป็นไปในทางตรงข้าม เด็กหญิงมักจะถูกอบรมสั่งสอนให้เชื่อฟัง เรียบร้อย ให้  
มีนิสัยใจคออ่อนโยน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานข้อที่ 3 ว่า  
เด็กหญิงมีการคล้อยตามมากกว่าเด็กชายในทุกระดับอายุ

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์การคล้อยตามของเด็กชายไทย ที่  
มีระดับอายุแตกต่างกัน



2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กหญิงไทย ที่มีระดับอายุแตกต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบการคล้อยตามของเด็กชาย และ เด็กหญิงในระดับอายุเดียวกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบระดับการคล้อยตามของเด็กไทย และ เด็กในวัฒนธรรมตะวันตก

#### สมมติฐานของการวิจัย

1. เด็กชายมีการคล้อยตามมากขึ้นตามลำดับจากอายุ 9 ปี จนถึงอายุ 14 ปี และ เริ่มลดลง เมื่ออายุ 15 ปี
2. เด็กหญิงมีการคล้อยตามมากขึ้นตามลำดับจากอายุ 9 ปี จนถึงอายุ 13 ปี และ เริ่มลดลง เมื่ออายุ 14 ปี
3. เด็กหญิงมีการคล้อยตามมากกว่าเด็กชายในทุกระดับอายุ

#### ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ต้องการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กไทยตามตัวแปร ระดับอายุ และ เพศ เท่านั้น
2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเฉพาะ เด็กชายและ เด็กหญิง ระหว่างอายุ 9-15 ปี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองจำนวน 210 คน เป็นเด็กชาย 105 คน เด็กหญิง 105 คน จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. ตัวแปร (Variable) ในการวิจัยครั้งนี้คือ
  - 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)
    - ระดับอายุ
    - เพศ
  - 3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable)
    - คะแนนพฤติกรรมการคล้อยตาม



### คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การคล้อยตาม (Conformity) คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกคล้อยตามกลุ่ม ซึ่งวัดได้เป็นคะแนนพฤติกรรมการคล้อยตาม

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมการคล้อยตาม ตามตัวแปรช่วงอายุ และเพศของเด็กไทย เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และการทำงานร่วมกันของกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาความคล้ายกัน และความแตกต่างกันของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมตะวันตกเกี่ยวกับขั้นพัฒนาการ
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อการคล้อยตามกลุ่มของบุคคลในอีกแง่มุมหนึ่ง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย